

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

ÖĞRETMENLERİN STATÜ KAYGI DÜZEYLERİ

Nurgül KOVAN

DENİZLİ 2023

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

ÖĞRETMENLERİN STATÜ KAYGI DÜZEYLERİ

Nurgül KOVAN

Danışman

Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN

TEŞEKKÜR

Bana hayatımın her alanında destek olan, rehberlik eden ve en önemlisi de kendime olan inancımı hep diri tutan canım aileme, çok kıymetli annem ve babama,

Her türlü durumun üstesinden gelmemi sağlayan o yüce gücü bana, bir gülümsemesiyle verebilen iki gözümün çiçeği canım kızıma,

Akademik olarak gelişmemde destek sağlayan, yanımda olan kıymetli hocam danışmanım Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN'e

Teşekkür ederim.

Nurgül KOVAN

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Nurgül KOVAN

ÖZET

Öğretmenlerin Statü Kaygı Düzeyleri

KOVAN, Nurgül

Yüksek Lisans Projesi, Eğitim Bilimleri ABD,

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Proje Danışmanı: Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN

Ocak 2023, 45 sayfa

Bu araştırma Denizli ili Merkezefendi ilçesinde resmi okullarda çalışan öğretmenlerin statü kaygılarının tespit edilmesi ve bu kaygılarının kişisel özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Öğretmenler gönüllü ve istekli olanlar olup “Seçkisiz örnekleme” yöntemiyle seçilmişlerdir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı; “Kişisel Bilgiler” ve “Statü Kaygısı Ölçeği” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Öğretmenlerin statü kaygılarıyla ilgili olarak en yüksek ortalama “Daha düşük sosyal konumda olma konusunda bazen endişeleniyorum” maddesinde gerçekleşmiştir. En düşük kaygı ise “Ömür boyu bulunduğum konumda sıkışıp kalacağım konusunda endişeli hissediyorum.” Maddesinde olmuştur. Öğretmenlerin genel olarak statü kaygıları “Düşük” düzeydedir. Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim düzeyi, kıdem ve kariyer durumuna göre farklılık göstermediği ancak yaş, çalıştığı kademe, branş, medeni durum ve uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumlarına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Öğretmenlerin statü kaygılarının yaşlarına göre farkın 41-45 yaşlarındaki öğretmenlerle 46 ve üstü yaşlardaki öğretmenler arasında ve 41-45 yaşlardaki öğretmenler lehine yüksektir. Öğretmenlerin çalıştıkları okul kademelerine göre okulöncesi ve ilkokullarda görev yapan öğretmenlerle, liselerde görev yapan öğretmenler arasında liselerde görevli öğretmenler lehine yüksektir. Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının branşlarına göre okulöncesi ve sınıf öğretmenleri ile ortaokul branş öğretmenlerinin statü kaygı düzeylerinin meslek dersleri ve lise branş öğretmenlerinden daha düşüktür. Medeni durumlarına göre öğretmenlerin statü kaygıları, bekar öğretmenlerin evli öğretmenlerden daha yüksek kaygı yaşadıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin statü

kaygılarına yönelik algılarının uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumuna göre müracaat etmeyenlerin kaygı düzeyleri müracaat edenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Statü, kaygı, öğretmen, kariyer, okul

İÇİNDEKİLER

PROJE ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ETİK BEYANNAMESİ	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM – GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM – KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1.Statü ve Mesleki Statü Kavramı	5
2.2.Mesleki Statüyü Belirleyen Kıstaslar	7
2.3. İlgili Araştırmalar	11
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – YÖNTEM	15
3.1. Araştırmanın Modeli	15
3.2. Evren ve Örneklem	15
3.3.Veritoplama Aracı	16
3.4. Verilerin Analizi	17
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - BULGULAR VE YORUMLAR	18
4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular	18
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	18

4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	19
BEŞİNCİ BÖLÜM - TARTIŞMA VE ÖNERİLER	24
5.1. Tartışma ve Sonuç	24
5.2. Öneriler	26
KAYNAKÇA	27
EKLER	30
ÖZGEÇMİŞ	35

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1.. <i>Katılımcı Öğretmenlerin Dağılımları</i>	15
Tablo 3.2. <i>Verilerin Cronbach Alpha Değerleri</i>	17
Tablo 3.3. <i>Verilerin Basıklık ve Çarpıklık Analizi</i>	17
Tablo 4.1. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları</i>	18
Tablo 4.2. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması</i>	19
Tablo 4.3. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Karşılaştırması</i>	20
Tablo 4.4. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre Karşılaştırması</i>	20
Tablo 4.5. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Öğrenim Düzeylerine Göre Karşılaştırması</i>	21
Tablo 4.6. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Branşlarına Göre Karşılaştırması</i>	21
Tablo 4.7. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması</i>	22
Tablo 4.8. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Karşılaştırması</i>	22
Tablo 4.9. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Kariyer Durumlarına Göre Karşılaştırması</i>	23
Tablo 4.10. <i>Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Uzman veya Başöğretmenlik İçin Müracaat Durumlarına Göre Karşılaştırması</i>	23

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bir toplumda bireylerin oynadıkları çeşitli roller bulunmakta ve bu roller onların toplumsal statülerini belirlemektedir. Bu statü farklı şekillerde elde edilebilmektedir. Bu yollardan bazıları toplumsal olarak meşru ve kişisel olarak vicdani olabileceği gibi toplumsal olarak kabul görmeyen ve kişisel olarak da vicdani olmayabilir. Özellikle kamusal alanda ve toplumu ilgilendiren hizmet alanlarında yaygın olarak görülen ve meritokratik yapının gözetilmediği ve tamamen kayırmacılığın farklı şekillerinin sonucu olarak elde edilen statüleri kaybetme kaygısı yaşanabilmektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin statü kaygı düzeyleri araştırılacaktır. Öğretmenlik mesleğinde statü kaygısı okulların sosyokültürel ve sosyoekonomik çevreleriyle ilgili olabileceği gibi, kadrosu taşrada olduğu halde görevlendirme olarak şehir merkezinde ve daha prestijli okul veya kurumlarda görevlendirme ile çalışılma durumunda olabildiği gibi mesleğin toplum içindeki itibarı ve geleceği, meslek sahiplerinin özlük ve sosyal haklarıyla maaş, ücret ve diğer ekonomik hakları da bunda belirleyicidir.

Bu bölümünde problem durumu problem cümlesi, alt problemler, amaç, önem, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bir mesleğin toplum tarafından benimsenme ve kabul görme düzeyi olan statü, öğretmenlerin toplumdaki konumunu ve durumunu, çalışma koşullarını, ücretlerini ve karşılaştırmalı olarak diğer meslek üyeleri karşısındaki durumlarını tanımlayan bir kavramdır (Yurdakul, Gür, Çelik ve Kurt, 2016). Öğretmenlerin mesleki statülerinin iş memnuniyetlerinden, öz-yeterlik inançlarından ve öğretmenlerin mesleki profesyonelliklerinden (OECD, 2016) etkilenebileceği söylenebilir. Bu noktadan hareketle, öğretmen profesyonelliğinin daha iyi anlaşılabilmesi ve uygulamaya dönük çıkarımlarda bulunulabilmesi için öğretmenlerin mesleki profesyonelliklerinin ve bunun sonuçlarının araştırılması ihtiyacı doğmaktadır. Çünkü öğretmenlerin mesleki statü, iş memnuniyeti ve öz-yeterlik algıları gibi durumlar üzerinde olumlu etkisi olduğu düşünülen öğretmen profesyonelliğine yönelik gerçekleştirilecek girişimlerin kapsamlı bir değişim hareketi başlatacağı öngörülmektedir. Öyle ki öğretmenlerin mesleki profesyonelliklerine

yönelik yapılacak olan katkıların sonuçları, eğitim-öğretim süreçlerinin niteliğine de yansiyacaktır.

Öğretmenlik mesleğinin statüsü, saygınlığı ve konumu öğretmen yetiştirme işlevinden bağımsız düşünülemez (Göker ve Gündüz, 2017). Çünkü öğretmenlerin niteliği, öğretmenlik mesleğinin statüsünü artırmada kritik bir faktördür (Barber ve Mourshed, 2007). Öğretmenlerin profesyonelliklerinin bir bileşeni olan mesleki özerklik de mesleğin statüsünü olumlu yönde etkileyen bir diğer faktördür (Göker ve Gündüz, 2017). Yüksek statü, mesleki bilgi ve mesleki gelişim gibi faktörlere bağlı olmak ile birlikte, işten memnuniyeti artırmaya yönelik bir etkiye de sahip olabilmektedir. Genel olarak iş memnuniyeti, işe ait özelliklerde bireyin değer ve beklentilerinin ne düzeyde karşılandığı ve bu karşılama durumunun çalışan tarafından ne düzeyde algılandığı durumudur. İş memnuniyetinde, iş ile ilgili özelliklerin algılanış biçiminin önemli belirleyicilerinden biri bireysel özelliklerdir (Altinkurt ve Yılmaz, 2014). Öğretmenlerin iş memnuniyeti düzeylerinin; daha fazla bağımsız çalışabilme imkânlarına sahip olmaları, yaptıkları işlerin daha fazla fark edilmesi ve takdir edilmesi, okulda alınan kararların uygulamaya daha fazla yansiyabilmesi gibi konularda yapılacak iyileştirmeler ile daha da yükselebileceği belirtilmektedir (Yurdakul ve diğerleri, 2016). Bu açıdan bakıldığında mesleki profesyonellik ile iş memnuniyeti arasında ilişki olabileceği düşünülebilir. Öğretmenlerin mesleki profesyonellikleri, onların öz yeterlik algıları üzerinde de değişikliklere neden olabilir. Çünkü öz yeterlik, bireyin yeteneklerinin bir sonucu değil aksine bireyin yeteneklerini kullanarak yapabildiklerine ilişkin yargılar ürünüdür ve bu yargılar, bireyin doğrudan kendi yaptığı ve başarılı veya başarısız etkinlikler sonucu elde edilen bilgilerden oluşabileceği gibi dolaylı yaşantılardan da elde edilebilir (Senemoğlu, 2012). Öğretmenlerin öğretim ortamı ve öğrenci özelliklerini analiz edebilme ve öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya dönük öğretim uygulamalarını geliştirebilme gibi profesyonel davranışlar sergilemeleri, öz yeterlik inançlarının da güçlü olmasını sağlar (Koşar, 2015). Son yıllarda öğretmenlik mesleğine yönelik toplumsal algı, öğretmenlerin değişen ve gelişen teknolojiyi öğrenciler kadar iyi takip edememeleri ve kullanamamaları, atama ve görevlendirmelerdeki ehliyet ve liyakat ilkelerinin göz ardı edilmesi vb. durumlar öğretmenlerin statü kaygılarını arttırmış durumdadır.

1.1.1 Problem Cümlesi

Araştırmanın problemi “Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları nasıldır?” şeklindedir.

1.1.2 Alt Problemler

Araştırmanın problemine daha ayrıntılı yanıt verebilmek amacıyla aşağıdaki alt problemler geliştirilmiştir:

1. Denizli ili Merkezefendi ilçesinde görev yapmakta olan öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları hangi düzeydedir?
2. Denizli ili Merkezefendi ilçesinde görev yapmakta olan öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları onların cinsiyet, yaş, çalıştığı kademe, öğrenim düzeyi, branş, medeni durum, kıdem, kariyer durumu, uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla 2022-2023 Eğitim yılında Denizli Merkezefendi ilçesinde görev yapan öğretmenlerin statü kaygı düzeyleri algılarının ne düzeyde olduğu, bu kaygılarının kişisel özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Elde edilen bulguların raporlanarak paylaşılması ve erişime açılmasıyla da alan yazına katkı sağlanması ve literatürün desteklenmesi de amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlerin mesleki anlamda statü kaygılarının birçok bileşenden etkilendiği bilinmekle birlikte en fazla profesyonellik, özyeterlik, iş memnuniyeti, ücret, bilgi, yeterlilik ve kabul görme gibi öğelerden oldukça fazla etkilendiği bilinmektedir (TEDMEM, 2016; Yirci, 2017; Altınkurt ve Ekinci, 2016). Öğretmenlik mesleğinde kariyer planlama çerçevesinde uzman ve başöğretmenlik eğitimlerinin sürdüğü şu dönemde öğretmenlerin statü kaygılarının ölçülmesi ayrıca önem arz etmektedir. Tartışmalar çeşitli konularda sürmekle birlikte eğitimler alınmakta ve uzman öğretmenler için yüksek lisans ve üzeri, başöğretmenler için ise doktora öğrenimi olanlar hariç diğerlerinin sınava tabi tutulacak olması da öğretmenler üzerinde kaygıyı arttıran diğer nedenler olarak görülebilir.

Mesleki anlamda statü önemli olduğu gibi buna yönelik kaygının olmaması veya en az düzeyde olması da önemlidir. Çünkü statü kaygısı mesleki verimi azalttığı, korku ve yapmacık işleri arttırdığı, gelişim ve motivasyonu istemli biçimde arttırmadığı bilinmektedir. Bundan dolayı gidererek itibar kaybeden, maddi kazanç olarak çok alt

düzeyde gelire sahip öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının ortaya çıkarılmasına ihtiyaç vardır. Bu alanda ulusal literatürde de oldukça az çalışmanın olması da bu alanda çalışma yapılmasının önemini ortay koymaktadır. Bu alanda ilimizde de çalışmanın olmaması da bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları şunlardır;

- Araştırmaya katılan öğretmenler ölçme araçlarını doğru cevaplamışlardır.
- Ölçme aracı çalışma için yeterlidir.

1.5. Sınırlılıklar

- 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında Denizli ili Merkezefendi ilçesinde görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Öğretmen: Denizli ili Merkezefendi ilçesinde resmi okullarda öğretmen unvanlı eğitim çalışanlarıdır.

Mesleki statü: Öğretmenin mesleği açısından kurum veya toplum içindeki durumu ya da konumudur (Hoyle, 2001).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, konuyla ilgili kuramsal çerçeve çizilerek bu konuda yapılmış ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Statü ve Mesleki Statü Kavramı

Toplumsal tabakalaşmayı ele alan bir diğer kavram statü kavramıdır. Sınıf ve statü kavramları arasında yakınsak bir bağ bulunur. Her ikisi de toplumsal bir durumu ifade ederler. Weber'e (2019, ss: 205-210) göre sınıf konumu, ekonomi tarafından belirlenirken kişilerin sahip oldukları mallar, hayat şartları gelire göre birbirinden ayırt edilirken kişilerin statüsü toplumda gördükleri sosyal saygınlık tarafından ortaya konulur. Eşit durumları uzun bir zaman boyunca devam etmemiş olsa da mülk sahipleri ve mülk sahibi olamayan yani mülksüzler aynı statü grubuna dahil olabilirler. Nitekim "sınıf" kavramı, üretim ve mülkiyet bağlantısını; statü tabakalaşması ise özel "hayat stilleri"nin temsil ettiği tüketim şekillerine göre meydana gelir. "Meslek grubu" da bir tür statü grubudur. Çünkü olağan olarak meslek grubu da sosyal onur iddialarını ancak belirli bir yaşam tarzına dayandırabilir.

Sınıf ve statü kavramlarıyla ilgili olarak Karl Marx ve Max Weber'in ortaya koydukları düşünceleri önem arz etmektedir. Giddens(2012) toplumsal tabakalaşmanın sınıf ve statü konularına dair Karl Marx ve Max Weber'in görüşlerini şu şekilde kıyaslar: Marks'ın düşüncesine göre, sanayi öncesi toplumlar toprak sahipleri ve topraklarda üretim yapan kişiler olarak iki tür sınıfa ayrılır. Sanayinin öne çıkmasıyla insanlar, üretim vasıtalarına sahip sermaye sahipleri sınıfı ve hayatlarını emekleriyle kazanan işçi sınıfı şeklinde ayrılmıştır. Marks, sınıfın meydana çıkmasının temelini ekonomiyle ilişkilendirir. Weber ise toplumsal sınıf oluşumunun, ekonominin yanında daha karmaşık ve çok boyutlu bir sisteme sahip olmasıyla ifade eder. Weber felsefesinde, toplumsal tabakalaşma sıradan bir sınıf problemi değildir. Tabakalaşmayı sınıf, statü ve parti olarak üç unsurun meydana çıkardığını ve bunların insanlar arasında çok sayıda konum ürettiğini düşünür.

Statü ve sınıf kavramları arasındaki farklılık Öngen (1994, s.31) tarafından şu şekilde ifade edilir: Sözü geçen "statü" de bazı durumlarda sınıf kavramı ile iç içe geçmektedir. Oysa toplumdaki otorite veya iktidar gibi hiyerarşik derecelere gönderme yapan statü, toplumsal çözümleme bakımından sınırlı bir manzara sunar. Statü her ne kadar sınıf kavramıyla benzerlikler gösterse de, insanların kendi konumlarını ya da başka

insanların bu konumu nasıl algıladığıyla ilişkili bir noktayı ima etmektedir. Statü kavramı daha çok insanların hayat tarzı ve tüketim kalıplarına ilişkin bir fikir ortaya koyduğu için sosyal çalışmalarda yanıtıcı olabilmektedir. Dolayısıyla sınıf ve statü gibi kavramlar arasında bir benzerlik bulunmuş olsa da birbirlerinin yerine kullanılmaları olası görünmemektedir.

Giddens (2000), sosyolojinin öne çıkan kavramlarından biri olan statü kavramını şu şekilde ifade eder: Statü, kendi üyelerini belli bir konuma yerleştiren toplumun onlara yüklediği mana ve değeri tanımlar. Statü, bireyin kendi hakkındaki algısı değildir. Yaşadığı toplumun ona değer biçmesi, anlamlandırması, toplumsal bir varlık şeklinde algılamasıdır. Statü, öznel bir kavram değildir. Nesnel bir algıdır. Bir kişi veya bir gruba toplumun diğer bireylerinin yüklemiş oldukları onur ve saygınlığı ortaya koyar. Toplumda bazı statüler, doğumla elde edilir. Bu tür statüler değiştirilemezler. Bazı statüler ise insanın gayreti, yeteneği ve başarısına göre oluşup değişebilir. Biyolojik ya da toplumsal faktörler tarafından belirlenerek kişiye verilen statüler, geleneksel toplumsal yapılarda statülerin çoğunu oluştururlar. Gelişmiş toplumlarda statüler, daha çok insanın gayretleri neticesinde meydana çıkar. Bu farklılığı verilmiş (bahşedilmiş) ve kazanılmış (elde edilmiş) statüler biçiminde ortaya koyan Linton (1936), verilmiş statüyü insanın iradesine bağlı olmayan, her hangi bir yetki ve etkisi olmayan doğumla elde ettiği konum biçiminde; kazanılmış statüyü ise kişinin sonradan emek ve gayretle, becerileri oranında elde ettiği iradesine bağlı olarak oluşturduğu statü olarak açıklamaktadır. Ayrıca statüyü, “onu işgal eden, ona sahip olan bireyden farklı olarak sadece hak ve ödevlerin bir toplamı” olarak ifade eder.

Toplumsal statünün meydana gelmesinde en önemli unsurlardan biri meslektir. İnsan mesleği ile toplumda yer bulur. İnsana mesleğine göre değer biçilebilir. Nitekim Doğan'ın (2016) statüyü mesleğe dayalı olarak ifade ettiği görülür. Statü, insanların meslekleriyle hangi kategoride olduklarını ortaya koyar. Statüyü elde eden birey, kişilik yapısı ve performansı ile o mesleğin genel statüsüne katkı sağlayabilir. Statüler iyi, önemli, işlevsel, kötü, düşük, yüksek, değerli, değersiz vb. şeklinde nitelenir. Bunun yanında statü, insanları da nitelemektedir. Ortaya konulan tüm nitelikler, statülerin saygınlığının göstergeleridir.

Bir kişi, grup ya da mesleğin toplumdaki statüsünü belirleyen çok fazla etken bulunur. Ancak bu etkenlerden her hangi biri tek başına yeterli değildir. Turner (2001) statünün meydana gelişine ve derecesinin belirlenmesine etki eden değişkenleri şu şekilde ifade eder: Sosyolojik olarak önemli bir kavram olan statü, en temel olarak kişinin toplumdaki durumunu ortaya koyar. Söz konusu konum, toplum tarafından farklı kriterlere

göre değerlendirilir. Bu kriterler ayrıcalık ve saygınlıktır. Her ikisine göre hiyerarşik olarak derecelendirilir. Bireyin sosyal statüsünün belirlenmesinde eğitimi, gelir durumu, etnik kökeni ve cinsiyetinin yanında yaşam tarzı, giyimi, konuşması ve görünümü gibi kültürel pratikleri de etkindir. Gelir, servet ve diğer ekonomik kazanımların belirleyici olduğu ekonomik sınıf konumu ile kültürel yaşam tarzının etkili olduğu statü konumu arasında bir ilişki bulunur.

Giddens da (2012) statünün meydana çıkışında insanların hayat tarzlarının belirleyici bir kıstas olduğunu düşünür. İnsanların hayat tarzlarının statünün meydana çıkmasında önemli olduğunu; belirtir. Barınma, giyinme, konuşma tarzı, meslek gibi sembol ve işaretlerin insanın toplum içindeki statüsünün belirlenmesinde bir kolaylık sağladığını söyler. Ancak statünün oluşmasında sadece sınıfsal farklılığın yeterli olmadığını da ekler. Zenginlik, çoğunlukla yüksek bir statünün meydana gelişini kolaylaştırır da istisnaların bulunduğunu belirtir. Örneğin, aristokrat bir aileden gelen bir kişinin, servetini yitirmiş olsa da toplumda hatırı sayılır bir saygınlık görmeye devam ettiğini söyler.

Ceylan (2011) ise toplumsal statünün belirleyici unsurları olarak ailenin soyunu, şöhretini, ayrıca kişinin sahip olduğu serveti, bu serveti kazanma elde etme biçiminin yani yasal yoldan veya yasal olmayan şekilde ya da miras olarak elde etmesini; insanın sahip olduğu statüsünden dolayı diğer insanlara faydasının dokunmasını, eğitim düzeyinin yüksekliliğini, dininin toplumdaki genel inanç ve değerlere uyumlu olmasını, biyolojik durumuna bağlı olarak fiziksel özelliklerini, cinsiyet ve yaşını ifade eder.

Bir kişinin toplumsal statüsünün meydana çıkmasında nadir olarak yalnız bir etken yeterli olabilir. Örneğin, kraliyet ailesinde doğan bir kişi ömrü boyunca, kraliyetle ilgili statüyü taşır. Fakat çoğunlukla toplumlarda statünün meydana gelmesinde yalnız bir tek etken değil, birden çok etkenin rol oynadığı söylenebilir.

2.2. Mesleki Statüyü Belirleyen Kıstaslar

Öğretmenlik mesleği, her şeyden önce etik yönü öne çıkan bir meslektir. Öğretmenlerin mesleki durumları ya da etik anlayışları, eğitim alanında çalışmanın onuru ile öğretmenlerin toplumdaki durumlarını daha fazla artırır. Bu durum, öğretmenlerden beklentileri artırmanın yanında öğretmenlere yol da gösterir. İlgili çalışmaların ele alınmasına yönelik olarak öğretmenlik mesleğinin statüsünü ifade eden etmenler şu şekilde belirtilebilir (Karaman ve arkadaşları, 2013; Gökırmak, 2006; Özkan, 2005; Şişman, 2001):

Ekonomik Kazanç: Bir mesleğin statüsü kavramıyla ilk akla gelen kıstas meslekten elde edilen ekonomik kazanç olabilmektedir. Çoğunlukla dünyanın pek çok yerinde bir meslekten elde edilen gelir, o meslekle ilgili olarak önemli bir saygınlık göstergesi olarak ele alınır. Fakat Türkiye’de öğretmenliğin gelir düzeyi, diğer mesleklere oranla daha düşüktür. Ancak meslek, sosyal statüsünü buna rağmen koruyabilmektedir.

Mesleğin Toplumsal Önemi: Mesleklerin topluma sunduğu hizmetin toplum için öneminin artması, daha çok saygı görmesini sağlar. Bu durumda toplumun eğitime verdiği değer ile öğretmen statüsü arasında bir ilişkinin olduğu görülebilir. Eğitim, dünyanın hemen her yerinde, ekonomik ve sosyal refaha ulaşabilmenin en önemli vasıtası şeklinde kabul edilir. Eğitim ile istihdam arasında sıkı bir bağ bulunduğu için istihdamın önemli bir kaynağı olarak eğitim ve bunu gerçekleştiren öğretmenler toplum nezdinde saygı görmektedirler.

Eğitim Süresi: Mesleğin saygınlığını ortaya koyan bir diğer kriterse eğitimin süresidir. Eğitimin süresi, mesleğe giriş için gereklidir. Nitekim uzun süre eğitim gören mesleklerin saygınlığı, toplumda daha fazla olur.

Kutsal Meslek Algısı: Toplumun kültürel olarak öğretmenliği kutsal bir meslek şeklinde kabul ederek saygı göstermesi, mesleğin statüsünü olumlu olarak etkiler. Fakat son yıllarda toplumda öğretmene yönelik şiddet noktasında bir artış yaşanması, öğretmenin saygınlığının eskiye göre azaldığı noktasında bir bakış meydana getirir.

Toplumsal Cinsiyet: Erkek egemen toplumlarda, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere nazaran statüleri daha yüksek seviyede olur.

Özel Okul ve Devlet Okulu: Özel okul ve resmî okullarda görevli öğretmenlerin statüleri de birbirlerine göre farklılık içerir.

Yaş Grubu: Büyük yaş grubuna ders veren öğretmenlerin, küçük yaş grubuna ders veren öğretmenlere göre statüleri daha üst noktadadır. Bazı toplumlarda alt sosyo-ekonomik sınıflara ders veren öğretmenlerin daha az ücret almaları da statülerinin düşmesine sebep olur.

Öğretmenin Branşı: Alanı beşeri bilimler olan öğretmenlerin, alanı pozitif bilimler olan öğretmenlere göre statüleri daha azdır.

Eğitim Durumu: Öğretmenlerin öğrenim durumu da konumunu etkiler. Fakülte mezunu bir öğretmenin konumu, eğitim enstitüsü mezunu bir öğretmenden daha üst noktadadır.

Öğretmenin Kıdem Yılı: Kıdemli ve yaş bakımından daha yaşlı olan öğretmenler, geleneksel Türk toplumunun saygı değerine göre, daha genç ve kıdemsiz öğretmenlerle karşılaştırıldığında statülerinin daha yüksek olduğu görülür.

Giriş Şartları: Bugün öğretmenliğe girişte yalnızca akademik başarıya bakılır. Üniversitelerin eğitim fakültelerine ancak yeterli puan alan kişiler kayıt olabilir. Öğrencinin kaydını yaptırmasına psikolojik yapısı, kişilik özellikleri ve istenilmeyen alışkanlıkları önem arz etmemektedir.

Sistemdeki Düzensizlikler: Eğitim sisteminde ve eğitim programlarında görülen sık değişiklikler ve öğretmen atamalarındaki düzensizlikler öğretmenliğin statüsünün azalmasına sebep olmaktadır.

Maaşın Yeterli Olup Olmaması: Öğretmenler sabit bir gelirle yaşam koşullarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Günden güne alım gücünün azalması diğer sabit gelirli çalışanlar gibi öğretmenleri de olumsuz olarak etkilemektedir. Ekonomik yetersizlikler, günümüzde kendisini sürekli yenilemek mecburiyetinde olan öğretmenin entelektüel yaşamı üzerinde birtakım olumsuzluklara sebep olmaktadır.

İtibar ve Güven Noktasında Farklılaşma: Toplumda itibar ve kıymetin eğitim ve bilgiyle değil, yalnızca parayla ölçülüyor olması, toplum nezdinde öğretmenlik mesleğine verilen değeri olumsuz etkilemiştir.

Hiyerarşik Yapı: Öğretmenlerin devlet memuru olmaları sebebiyle bir hiyerarşi içinde bağımsız karar alabilmelerini olumsuz etkiler. Bu durum onların statüsünü olumsuz etkileyebilmektedir.

Meslek Dışı Kıstaslar: Öğretmenlik mesleğinin statüsünü etkileyen meslek dışı kıstaslar “bireysel özellikler, sosyal köken, çevre ile ilişkiler, siyaset ile ilişkiler” olarak belirtmektedir.

Mesleki Durumlar: Öğretmenlik mesleğinin statüsünü etkileyen mesleki faktörler öğretmenlerin sayı bakımından çok oluşları, öğretmen yetiştirmeyle ilgili politikalar, ekonomik ve hukuki durumlar, meslekte kendini yenileme ihtiyacı ve mesleki örgütlenmeler şeklinde sıralanabilir.

Öğretmenlerin statüsünün meydana çıkmasında en önemli durumlardan biri de öğretmenlerin örgütlenebilme durumlarıdır. Öğretmenliğin meslek olarak tanımlanması, öğretmenlik mesleğinin ilerlemesi, mesleğin güncelliğini koruması, meslekte belli bir standartın oluşması ve mesleğin profesyonelleşmesi için mesleki örgütlenmeler önemli olmaktadır. Öğretmenler, mesleğe ilişkin problemleri çözebilmek, dayanışmayı güçlendirmek ve meslekle ilgili birtakım hakları elde edebilmek gibi sebeplerle sendikal

örgütlenmeler içine dahil olurlar. Örgütlenerek güçlenen mesleklerin toplumdaki statülerinde de farklılıklar meydana gelebilmektedir.

Tezcan'a (1997) göre toplumda meslek olarak bilinen birbirinden çok farklı meslek grupları bulunur. Toplumdaki farklı meslekler, kendi üyelerinin çıkarlarıyla birlikte özlük haklarını korumak, geliştirmek ve problemlerini öne çıkarmak, çözüm yolları bulmak amacıyla örgütlenirler. Öğretmenler de pek çok sendika ve öğretmen birlikleri yoluyla örgütlenirler.

Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki konumunu belirleyen bir diğer durumsa mesleğin özerk olup olmama durumudur. Eğitim sisteminin temel uygulayıcısı olan öğretmenlerin meslekleriyle ilgili hususlarda eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve yönetilmesi süreçlerine bizzat katılım içinde olmaları sağlanmalıdır. Eğitim ve öğretimle ilgili kararlar alınırken öğretmenlerin bu kararlara katılımlarının sınırlı kaldığı söylenebilir. Gülmez (1991) öğretmen özerkliği ve statüsü ile ilgili olarak ILO/UNESCO kararlarını şu şekilde ortaya koyar. ILO/UNESCO tarafından 1966'da yayımlanan, Öğretmenlerin Statüsü Tavsiyesi'nde öğretmenlerin mesleki bağımsızlıkları ve çalışma şartlarına geniş bir yer ayrılmıştır. Buna göre, onaylanan program kapsamında öğretmenler, eğitim ve öğretim araçlarının ve ders kitaplarının seçimi ve pedagojik metotların uygulanmasında temel rol oynarlar. Benzer biçimde teftiş ve denetleme yapısı, öğretmenlerin bağımsızlıklarını, girişkenliklerini ve sorumluluklarını sınırlamamalıdır. Öğretmenlerin statüsü önerisinde belirtildiği gibi öğretmenlerin çalışma şartları, öğretmenlerin kendilerini mesleklerine tam manasıyla adanmaları noktasında yardımcı olmalıdır.

Öğretmen statüsünü ortaya çıkaran bir diğer etken ise eğitimin ve öğretmenin niteliksel durumudur. Eğitimin ve öğretmenin niteliği karşılıklı olarak birbirini etkisi altına alabilmektedir. Eğitimin niteliğinin artırılması için öğretmenlik mesleğini tercih etmiş kişilerin kişisel ve mesleki özellikleri taşıyor olmaları beklenmektedir. Öğretmenlik mesleği, insan yetiştiren bir meslektir. Bu yüzden öğretmenin en başta tüm insanları sevmesi ve toplumda örnek bir kişi olması gerekir. Öğretmenlik mesleğiyle ilgili niteliğin artması, mesleğin toplumdaki değer ve önemini artmasına sebep olur. Bu durumun mesleğin toplumsal statüsünü artıracığı belirtilebilir. Şişman, (2001) öğretmenin nitelikli olmasının önemiyle ilgili olarak şu düşüncelere sahiptir: Toplumda öğretmen denildiğinde genel olarak davranış ve tutumları ile bir rol model insan anlaşılmıştır. Çoğunlukla, eğitim sisteminin en önemli unsuru olan öğretmenin niteliksel özelliği ile sisteminin niteliksel kalitesi arasında doğrudan doğruya bir ilişki bulunur. Bu yüzden eğitim sisteminde görev yapan öğretmenlerin bir yandan hizmet öncesinde bir yandan hizmet içinde en iyi biçimde

yetiştirilmeleri, üretilecek eğitim hizmetlerinin kalitesi bakımından önem arz eder. Bugün, özel uzmanlık bilgi ve becerisi ihtiva eden öğretmenliğin statüsü ve saygınlığı farklı kültürler ve toplumlara göre farklılık gösterir. Bir kazanç kapısı olmasının yanında, aynı zamanda kutsal bir meslek olarak kabul gören öğretmenlik Türk eğitim tarihinde de daima saygın bir yer teşkil etmiştir.

Gönülaçar (2016) ise öğretmenin niteliğini etkileyen etmenleri öğretmenin motivasyonu, iş doyumunu, ruhsal durumu, işe yönelik inançları, becerilerine güvenmesi, iş tanımının kesin olması, karar alma sürecine katılması, özerklik durumu, işte yükselme fırsatı, iş yükü, mesleğin kazandığı itibar, elde edilen ücretin miktarı, yönetici tutumları, performansa dönük geri dönütler, meslektaşlarıyla ilişkiler ve çalışma şartları şeklinde ortaya koyar.

Öğretmenin nitelikli olması ile etkili olması arasında önemli oranda bir bağ bulunur. Erden (1998), etkili bir öğretmenin sahip olması gereken özellikleri kişisel ve mesleki biçiminde iki farklı grupta ele alır. Kişisel özelliklerin içerisinde hoşgörülülük ve sabırlı, açık fikirli, esnek, uyarlayıcı, cesaret ve destek verici vb. özellikler ön plana çıkarken; mesleki bilgi ve beceriler olarak ise genel kültür, branş alanı bilgisi ve mesleki bilgi ve yeteneklerin önemini ortaya koyar.

Öğretmen, eğitim sisteminin amaçları ile kendi bireysel mesleki amaçlarını gerçekleştirdiği sürece etkin olabilir. Can (2004) etkili öğretmenin sahip olması gerek özellikleri şu şekilde sıralar: Eğitim sisteminde öğretmenler kişilik ve mesleki bakımından kendilerini devamlı geliştirerek etkili tutumlar meydana getirmelidir. Etkililik, öğretmenin kişisel ve örgütsel amaçları gerçekleştirme durumudur. Etkili öğretmen, öğrencilerin bilgi, duygu ve beden gelişimini gerçekleştirmenin yanı sıra temel değerleri öğrencilerine aktarır. Bu yolla değerlerin farkına vardırıp, fark ettirilen değerlerle toplumun değerlerini bileştirmeyi sağlar. Bu da kimlikli bir toplum oluşması noktasında katkılar sağlar. Etkili öğretmen etkileşim içinde olduğu bütün insanların kendisinden beklediği mükemmel ve yüksek performans ile kalite beklentilerini karşılayacak tutumlar geliştirir. Günümüzde etkili öğretmeni, her şeyden önce kendini geliştirmelidir. Hayatı boyunca öğrenme ve eğitim felsefesini benimsemelidir. Bu şekilde öğrenmeyi ve öğrenciyi merkeze alan lider bir öğretmen ortaya çıkabilecektir.

2.3. İlgili Araştırmalar

Bozbayındır (2019) yaptığı bir çalışmada, öğretmenlerin görüşlerini dikkate alarak öğretmenlik mesleğinin statüsünü olumlu veya olumsuz olarak etkileyen olay ve durumları

ele almıştır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasının kullanıldığı bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği metoduyla ulaşılan veriler betimsel, içerik ve frekans analizi metotları ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında; eğitimin kaliteli olması, öğretmenin mesleki ilke ve değerlere uygun tutum geliştirmesi, ailelerin ve öğrencilerin olumlu görüşleri öğretmenlik mesleğinin statüsünü olumlu yönde gelişmesine sebep olmaktadır. Araştırmada, öğretmenlik mesleğinin maddi getirisinin az olması, özlük haklarının yeterli olmayışı ve olumsuz medya yayınları ise statüyü olumsuz etkileyen unsurları şeklinde yer almıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde öğretmenlik mesleğinin statüsünü artırmak için; mesleğin sosyo-ekonomik durumunu geliştirme, eğitim politikalarında iyi yönde düzelmeye, nitelikli öğretmen yetiştirme, mesleğin toplum nezdinde değerini yükseltecek çalışmalar ortaya koyma ve özlük haklarında düzelmelerin yapılması gibi tavsiyeler sunulmuştur.

Ünsal (2018) çalışmasında, uzman ve öğretmen görüşlerini merkeze alarak öğretmenlik mesleğinin statüsünün az olmasının sebeplerini ve statüyü yükseltmeye dönük çözüm önerilerinin neleri kapsayabileceğini ele almıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim desenine yer verilen çalışmada, öğretmenlik mesleğinin statüsünün az olmasının sebepleri, balık kılçığı diyagramı kullanılarak ve pareto analizi yapılarak ifade edilmiştir. Katılımcıların düşüncelerinden elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutulmuştur. Mesleğin statüsünü artırmak için çözüm yollarının meydana çıkarılması sağlanmıştır. Çalışmada “öğretmen yetiştiren kurumlar, çalışma şartları, ekonomik durumlar, medya, toplum, öğretmen niteliği, alt üst yöneticiler ve eğitim politikalarının” öğretmenlik mesleğinin statüsünün daha az olmasının sebepleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Hoşgörür (2017) bir araştırmasında, “öğretmenlerin mesleki profesyonellikleri ile saygınlıklarını yitirme kaygıları arasındaki ilişkiyi” ortaya koymayı hedeflemiştir. İlişkisel tarama modelinde düzenlenen çalışmanın bulguları, öğretmenlerin mesleki profesyonelliklerinin yüksek olduğunu ve mesleki profesyonellik doğrultusunda en çok mesleki duyarlılık sergilediklerini ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin profesyonellikleri cinsiyetlerine, görevli oldukları okul türüne ve kıdemlerine göre farklılıklar göstermektedir. Bunun yanında çalışmada öğretmenlerin saygınlıklarını ortadan kaldırma kaygılarının orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin mesleki profesyonelliklerinin, saygınlıklarını yitirme endişeleri ile bağlantılı olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında mesleki profesyonellik çerçevesinde kişisel gelişim ve duygusal emek durumlarının, öğretmenlerin saygınlıklarını yitirme endişelerini yok ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aydın ve diğeri, (2015) çalışmalarında, ilköğretim okullarında özellikle sosyal statünün farklı boyutlarda çalışan farklı kuşaklardan (X-Y) öğretmenlerin görüşlerini ele almışlardır. Nitel araştırma metodunun fenomenolojik deseni tasarlanan çalışmaya ilköğretim okullarında görev yapan, 10'u X kuşağı ve 10'u Y kuşağından olmak üzere toplam 20 öğretmen dahil edilmiştir. Toplanan görüşme verileri içerik analiziyle incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler, öğretmenlik mesleğini diğer mesleklere ve daha önceki dönemlere göre daha düşük statülü olarak ele almaktadır. Öğretmenler, bu tutumun sebeplerinin yeni üst yönetim politikaları ve düşük ücret olduğunu ifade etmektedirler. Sonuç olarak çalışma, öğretmenlerin diğer mesleklerle mukayese edildiğinde düşük statüde algılandığını ve bu durumun öğretmenlerin görevlerini yerine getirme durumlarını olumsuz olarak etkilediğini meydana çıkarmaktadır.

Cerit (2012) araştırmasında, okulların bürokratik durumu ile öğretmen profesyoneliizmi arasındaki bağı incelemiştir. Veri toplama aracı olarak Etkili Okul Yapısı Ölçeği ve Öğretmen Profesyoneliizmi Ölçeği'ne yer verilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında etkili bürokratik okul yapısında bir artma görülmesiyle, öğretmen profesyoneliizminin de artacağını ortaya koymuştur. Bunun yanında çalışmada, etkili bürokratik okul yapısının öğretmen profesyoneliizminin önemli bir açıklayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bayhan (2011) araştırmasında nicel ve nitel metotlar kullanarak öğretmenlerin profesyoneliizmi noktasında etkili aktörler hususunda öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmıştır. Buna göre öğretmenler, mesleki profesyoneliizmlerinde “kendilerinin, okul yönetiminin, bakanlığın ve eğitim fakültelerinin” etkili olduğu düşüncesindedirler. Bu kapsamda öğretmenlerin kendilerinin, okul idarecilerinin, Bakanlığın ve eğitim fakültelerinin bu husustaki farkındalıklarının artırılması yönünde tavsiyeler sunmuşlardır. Araştırma bulguları, ülkemizde öğretmenlik mesleğinde profesyonelleşme konusunda eksikliklerin olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın sonuçlarında öğretmenlerin mesleki profesyoneliizmi algılarının yüksek olduğu ortaya konulmuş olsa da bu noktanın daha çok sınıf ve öğrenci ile ilgili konular için geçerli olduğu açıklanmıştır. Bunun yanında araştırma sonuçları, mesleki özerkliğin öğretmen profesyoneliizminde önemli bir durum olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bunlarla birlikte çalışmada, öğretmenlerin kişisel gelişimleri ve kuruma katkı durumlarının diğer düzeylere nazaran düşük kaldığı görülmüştür. Çalışmada, öğretmenlerin mesleki profesyoneliizmi ve mesleki gelişim hususundaki farkındalıklarının da artırılması gerekliliği üzerinde de durulmuştur.

Araştırmalara bakıldığında öğretmen profesyonelliği diğer değişkenlerle ilişkisi ya da farklı değişkenlere göre durumu ele alınmıştır. Ayrıca Denizli örneğinde çalışmaya da rastlanılmamıştır. Bu alışma Denizli örneğinde yapılmıştır ve öğretmenlerin kişisel değişkenlerine göre durumları da ele alınmıştır. Bu yönüyle diğer çalışmalardan farklı ve özgündür. Bunun yanında çalışmanın yeni ve güncel olması da önceki çalışma bulgularıyla karşılaştırma yapma imkanı sunmaktadır. Bu nedenler araştırmanın önemini ve değerini ortaya koymaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli betimsel tarama modelindedir. Nicel bir çalışma olarak yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya hali hazırda mevcut olan durumu kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2012). Araştırmanın yapısına uygun olduğundan dolayı araştırma bu şekilde sürdürülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim yılında Denizli ili Merkezefendi ilçesinde resmi okullarda görev yapan 3300 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma evrenini temsil edecek ve öğretmenler arasından “Seçkisiz örnekleme” yöntemiyle seçilen 370 öğretmene ulaşılarak ölçek sorularına tam cevap veren 351 öğretmenden veriler toplanmıştır.

Burada örnekleme seçmek için kullanılan formülü yazıp, örneklemin 344 kişi olması gerektiğinin bulunduğu ve 370 öğretmene dağıtılan ölçeklerden 351 tanesi geri dönmüştür.

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. *Katılımcı Öğretmenlerin Dağılımları*

Değişken	Kategori	<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	172	49,0
	Erkek	179	51,0
Yaş	34-35	70	19,9
	36-40	79	22,5
	41-45	91	25,9
	46 ve fazlası	111	31,5

(Devamı arkada)

Tablo 3.1. Katılımcı Öğretmenlerin Dağılımları (Devamı)

Değişken	Kategori	n	%
Kıdem	1-10 yıl	91	25,9
	11-20 yıl	118	33,6
	21 ve fazlası	142	40,5
Çalıştığı kademe	Okulöncesi ilkokul	65	18,5
	Ortaokul	67	19,1
	Lise	219	62,4
Eğitim düzeyi	Lisans	258	73,5
	Lisansüstü	93	26,5
Branş	Okulöncesi ve sınıf	62	17,7
	Meslek dersleri	57	16,2
	Ortaokul branş	102	29,1
	Lise branş	130	37,0
Medeni durum	Evli	288	82,1
	Bekar	63	17,9
Kariyer durumu	Öğretmen	308	87,7
	Uzman öğretmen	43	12,3
Uzman ya da başöğretmenliğe müracaat durumu	Var	260	74,1
	Yok	91	25,9

Tablo 3,1’de görüldüğü şekilde araştırmaya katılan öğretmenlerin % 51,0’inin erkek, % 49,0’unun kadınlardan oluştuğu, % 31,6’sının 46 ve daha fazla, % 25,9’unun 41-45 yaş, % 22,5’inin 36-40 yaş ve % 19,9’unun 24-35 yaşlarda oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin % 40,5’inin 21 yıl ve fazlası, % 33,6’sı 11-20 yıl ve % 25,9’u 1-10 yıl kıdemlidir. Öğretmenlerin % 62,4’ü liselerde, % 19,1’i ortaokul ve % 18,5’i okulöncesi ve ilkokullarda çalışmaktadır. Öğretmenlerin % 73,5’i lisans ve % 26,5’i lisansüstü mezunudur. Öğretmenlerin % 37’si lise branş, % 29,1’i ortaokul branş, % 16,2’si meslek dersleri ve % 17,7’si okulöncesi ve ilkokul branş öğretmenleridir. Öğretmenlerin % 82,1’i evli % 17,8’i bekadır. Kariyer durumları ise % 87,7’si öğretmen % 12,3’ü uzman öğretmendir. Öğretmenlerin kariyer için uzman ya da başöğretmenliğe müracaat durumu ise % 74,1’i müracaat etmiş % 25,9’u etmemiş ya da şartları tutmadığından edememiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümünde öğretmenlere ait genel bilgiler “Cinsiyet, yaş, kıdem, çalıştığı kademe, öğrenim düzeyi, branş, medeni durum, kariyer durumu, uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumu” olmak üzere 9 madde bulunacaktır.

İkinci bölümde öğretmenlerin statü kaygılarını ölçmeye yönelik “Statü Kaygısı Ölçeği” yer alacaktır. Ölçek Sürücü, Maşlakçı ve Ertan (2022) çalışmasında Türkçe uyarlaması yapılmıştır. Statü Kaygısı Ölçeği (SKÖ) 5 madde ve tek boyutludur. Ölçeğin güvenirlik katsayısı ölçeği uyarlayan araştırmacılar tarafından .953 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.2. *Verilerin Cronbach Alpha Değerleri*

Alt Ölçekler	Cronbach Alpha Değerleri
Statü kaygısı ortalama	,953

Tablo 3.2 incelendiğinde ,953 olarak tespit edilmiş ve bu değer verilerin güvenirlik düzeyinin çok yüksek olduğu gösterdiği tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Öğretmenlerin ölçeklere verdikleri cevaplar SPSS 26 istatistik programına girilmiş ve analizler yapılmıştır. Verilerin normallik analizi basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) testi yapılarak elde edilen bulgular Tablo 3.3’te verilmiştir.

Tablo 3.3. *Verilerin Basıklık ve Çarpıklık Analizi*

	Basıklık (Kurtosis) Değeri	Çarpıklık (Skewness) Değeri
Statü kaygısı ortalama	-,385	,588

Tablo 3.3’te görüldüğü gibi ölçek verileri Basıklık -,385 ve Çarpıklık ,588 olduğu görülmüştür. Tabachnik ve Fidell (2013) çalışmalarında $-+ 1,50$ arasındaki verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edildiğini belirtmektedir. Buna göre veriler normal dağılım gösterdiğinden dolayı analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

3) Anlamlılık değeri ,05 olarak alınmıştır.

4) Ortalamaların yorumlanmasında eşik değerler şöyledir.

1,00 – 1,80 Çok düşük

1,81 – 2,60 Düşük

2,61 – 3,40 Orta

3,41 – 4,20 Yüksek

4,21 – 5,00 Çok Yüksek

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde verilerin analiziyle ulaşılan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

“1. Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları nelerdir?, 2. Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları öğretmenlerin cinsiyet, yaş, çalıştığı kademe, öğrenim düzeyi, branş, medeni durum, kıdem, kariyer durumu, uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde 2 alt problemin çözümüne yönelik analiz sonuçları ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları nelerdir?” şeklindedir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarını tespit amacıyla yapılan analiz sonucu ulaşılan ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları

Alt boyutlar ve ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	Düzeyi
1. Ömür boyu bulunduğum konumda sıkışıp kalacağım konusunda endişeli hissediyorum.	351	2,24	,62	Düşük
2. Kariyer hedeflerime ulaşamayacağım konusunda çok endişeliyim.	351	2,27	,74	Düşük
3. Daha düşük sosyal konumda olma konusunda bazen endişeleniyorum.	351	2,62	,98	Orta
4. Hayattaki mevcut konumumun çok düşük olmasından endişeleniyorum.	351	2,46	,68	Düşük
5. Sosyal statümün değişmeyeceğinden endişe ediyorum.	351	2,42	,95	Düşük
Genel statü kaygıları	351	2,40	,85	Düşük

Tablo 4.1.’de öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları yer almaktadır. Öğretmenlerin statü kaygılarıyla ilgili olarak en yüksek algılarının ($\bar{X}$ =2,62) ortalamayla “Orta” seviyesinde “Daha düşük sosyal konumda olma konusunda bazen endişeleniyorum” maddesinde gerçekleşmiştir. Bunu “Düşük” seviyelerde ($\bar{X}$ =2,46) ortalamayla “Hayattaki mevcut konumumun çok düşük olmasından endişeleniyorum” maddesi, ($\bar{X}$ =2,42) ortalamayla “Sosyal statümün değişmeyeceğinden endişe ediyorum.” Maddesi, ($\bar{X}$ =2,27)

ortalamayla “Kariyer hedeflerime ulaşamayacağım konusunda çok endişeliyim.” Maddeleri izlemiştir. En düşük kaygı ise ($\bar{X}=2,24$) ortalamayla “Ömür boyu bulunduğum konumda sıkışıp kalacağım konusunda endişeli hissediyorum.” Maddesinde olmuştur. Öğretmenlerin genel olarak statü kaygılarının ise , ($\bar{X}=2,40$) ortalamayla “Düşük” düzeyde olduğu görülmüştür. Bulgulara göre uzmanlık ve başöğretmenlik kariyer basamakları sınavı öncesinde toplanan verilerin analizi sonucunda öğretmenlerin genel olarak statü kaygı düzeylerinin düşük olduğu ve sadece daha düşük konunda olma konusunda bazen endişelenme şeklinde orta düzeyde kaygı yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür. Bu durum öğretmenlerin mesleki açıdan yüksek derecede endişe yaşamadıkları ve endişelerinin genel manada düşük olduğunu ortaya koymuştur.

4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algıları öğretmenlerin cinsiyet, yaş, çalıştığı kademe, öğrenim düzeyi, branş, medeni durum, kıdem, kariyer durumu, uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının cinsiyetlerine göre karşılaştırması t testi analiz sonuçları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. *Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması*

	Cinsiyet	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel statü kaygıları	Kadın	172	2,39	,99	-,28	,77
	Erkek	179	2,42	08		

* $p < 0,05$

Tablo 4.2’de öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının cinsiyetlerine göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygıları ortalamalarını arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($t = -.28, p > .77$) tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin statü kaygı düzeylerinin kadın veya erkeklere göre farklılık göstermediği ve benzer olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının yaşlarına göre karşılaştırması ANOVA testi analiz sonuçları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Karşılaştırması

	Yaş	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Genel statü kaygıları	24-35	70	2,49	,78	6,78	,00*	3-4
	36-40	79	2,37	,94			
	41-45	91	2,74	,92			
	46 ve üstü	111	2,09	,97			
* <i>p</i> <0,05	1. 24-35	2. 36-40	3. 41-45	4.46 ve üstü			

Tablo 4.3'te öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının yaşlarına göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının farklılık gösterdiği ($F= 6,78$; $p<0,05$) saptanmıştır. Statü kaygıları farklılık gösteren grupların tespiti için yapılan Post Hoc TUKEY analizi sonunda farkın 41-45 yaşlarındaki öğretmenlerle ($\bar{X}_{41-45 \text{ yaş}}=2,74$) 46 ve üstü yaşlardaki öğretmenler ($\bar{X}_{46 \text{ ve üstü yaş}}=2,09$) arasında ve 41-45 yaşlardaki öğretmenler lehine yükseklik gösterdiği tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının çalıştıkları kademeye göre karşılaştırması ANOVA testi analiz sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre Karşılaştırması

	Çalıştıkları kademe	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Genel statü kaygıları	Okulöncesi ve ilkokul	65	1,94	,93	8,94	,00*	1-3
	Ortaokul	67	2,35	,95			
	Lise	219	2,56	,88			
* <i>p</i> <0,05	1. Okulöncesi ve ilkokul	2. Ortaokul	3. Lise				

Tablo 4.4'te öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının çalıştıkları okul kademelerine göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının farklılık gösterdiği ($F= 8,94$; $p<0,05$) saptanmıştır. Statü kaygıları farklılık gösteren grupların tespiti için yapılan Post Hoc TUKEY analizi sonunda farkın okulöncesi ve ilkokullarda görev yapan öğretmenlerle ($\bar{X}_{OÖ \text{ ve } iO}=1,94$) liselerde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}_L=2,56$) arasında liselerde görevli öğretmenler lehine yükseklik gösterdiği tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının öğrenim düzeylerine göre karşılaştırması t testi analiz sonuçları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Öğrenim Düzeylerine Göre Karşılaştırması

	Öğrenim düzeyi	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel statü kaygıları	Lisans	258	2,42	,78	,51	,61
	Lisansüstü	93	2,35	,66		

* $p < 0,05$

Tablo 4.5'te öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının öğrenim düzeylerine göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının öğrenim düzeylerine göre farklılık göstermediği ($t = ,51$; $p > 0,05$) tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin statü kaygı düzeylerinin öğrenim düzeylerinin lisans ya da lisansüstü olma durumlarına göre farklılık göstermediği ve benzer olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının branşlarına göre karşılaştırması ANOVA testi analiz sonuçları Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Branşlarına Göre Karşılaştırması

	Branş	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Fark
Genel statü kaygıları	Okulöncesi ve Sınıf	62	1,88	,92	9,63	,00*	1-2; 1-4; 3-4
	Meslek dersleri	57	2,48	,90			
	Ortaokul branş	102	2,29	,89			
	Lise branş	130	2,71	,95			

* $p < 0,05$ 1. Okulöncesi ve ilkökul 2. Meslek dersleri 3. Ortaokul branş
4. Lise branş

Tablo 4.6'da öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının branşlarına göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının farklılık gösterdiği ($F = 9,63$; $p < 0,05$) saptanmıştır. Statü kaygıları farklılık gösteren grupların tespiti için yapılan Post Hoc TUKEY analizi sonunda farkın okulöncesi ve sınıf öğretmenleriyle ($\bar{X}_{OÖ} = 1,88$) meslek dersleri öğretmenleri ($\bar{X}_{MD} = 2,48$) arasında ve meslek dersleri öğretmenleri lehine; okulöncesi ve sınıf öğretmenleriyle ($\bar{X}_{OÖ} = 1,88$) Lise branş öğretmenleri ($\bar{X}_L = 2,71$) arasında ve lise branş öğretmenleri lehine ve ortaokul branş öğretmenleriyle ($\bar{X}_{OB} = 2,29$) Lise branş öğretmenleri ($\bar{X}_L = 2,71$) arasında ve lise branş öğretmenleri lehine yüksektir. Buna göre okulöncesi ve sınıf öğretmenleri ile ortaokul branş öğretmenlerinin statü kaygı

düzeylerinin meslek dersleri ve lise branş öğretmenlerinden daha düşük olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının medeni durumlarına göre karşılaştırması t testi analiz sonuçları Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. *Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırması*

	Medeni durum	n	$\bar{X}$	s	t	p
Genel statü kaygıları	Evli	288	2,34	,78	-2,33	,02*
	Bekar	63	2,68	,97		

*p<0,05

Tablo 4.7’de öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının medeni durumlarına göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının medeni durumlarına göre farklılık gösterdiği ($t=-2,33$; $p<0,05$) tespit edilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde bekar öğretmenlerin evli öğretmenlerden daha yüksek kaygı düzeyine sahip oldukları ve bekarların kaygılarının evlilerden yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının kıdemlerine göre karşılaştırması ANOVA testi analiz sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. *Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Karşılaştırması*

	Kıdem	n	$\bar{X}$	s	F	p	Fark
Genel statü kaygıları	1-10 yıl	91	2,61	,94	2,37	,09	Yok
	11-20 yıl	118	2,34	,83			
	21 yıl ve üstü	142	2,32	,88			

*p<0,05   1. 1-10 yıl   2. 11-20 yıl   3. 21 yıl ve üstü

Tablo 4.8’de öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının kıdemlerine göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının farklılık göstermediği ($F=2,37$; $p>0,05$) görülmüştür. Bulgulara göre öğretmenlerin kıdemleri ne olursa olsun statü kaygı düzeylerinin benzerlik gösterdiği ve anlamlı farklılık görülmediği söylenebilir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının kariyer durumuna göre karşılaştırması t testi analiz sonuçları Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. *Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Kariyer Durumlarına Göre Karşılaştırması*

	Kariyer durumu	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel statü kaygıları	Öğretmen	308	2,41	,88	,38	,70
	Uzman öğretmen	43	2,34	,75		

* $p < 0,05$

Tablo 4.9’da öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının kariyer durumlarına göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının kariyer durumlarına göre farklılık göstermediği ($t = ,38$; $p > 0,05$) tespit edilmiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin statü kaygılarının kariyer durumu olarak öğretmen ya da uzman öğretmen olmaya göre farklılık göstermediği ve benzerlikler gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumuna göre karşılaştırması t testi analiz sonuçları Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10. *Öğretmenlerin Statü Kaygılarına Yönelik Algıları Öğretmenlerin Uzman veya Başöğretmenlik İçin Müracaat Durumlarına Göre Karşılaştırması*

	Müracaat durumu	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Genel statü kaygıları	Var	260	2,30	,78	-3,12	,00*
	Yok	91	2,70	,63		

* $p < 0,05$

Tablo 4.10’da öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumuna göre karşılaştırması sonucunda öğretmenlerin statü kaygılarının farklılık gösterdiği ($t = -3,12$; $p < 0,05$) tespit edilmiştir. Ortalamalara bakıldığında müracaat etmeyenlerin kaygı düzeylerinin müracaat edenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgulara göre öğretmenlerin statü kaygılarının uzman veya başöğretmenlik için müracaat etmeyenlerin edenlerden daha fazla olduğu söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ilişkin olarak yapılan tartışmalara, araştırmanın sonuçlarına ve sonuçlara dayalı olarak araştırmacılar ve uygulayıcılara yönelik olarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin statü kaygılarıyla ilgili olarak en yüksek ortalama “Daha düşük sosyal konumda olma konusunda bazen endişeleniyorum” maddesinde gerçekleşmiştir. Bu bulgu öğretmenlerin sosyal olarak daha düşük konumdan diğer maddelere göre en yüksek derecede endişelendiğini ortaya koymuştur. Bu sonuç öğretmenlerin sistem, okul ve öğrencilerle veliler nezdindeki konumunun çok düşük olması şeklinde algılanabileceği düşünülebilir. Bu durumda öğretmenlerin sistem olarak kendilerinin özgüvenlerinin ve sosyal yönden kendilerini geliştirmelerinin düşük kalmasına neden olabilir. Bunun yanında okul, öğrenci ve velilerle ilişki ve etkileşimlerinde de sosyal olarak düşük konumlarda olmanın olumsuzluklarını yaşama anlamında sorunlar çıkabilecektir. Yine öğretmenlerin sosyal konumlarının düşük olmasından endişelenmelerinin onların moral düzeylerini düşürebileceği, bunun da öğretmenlik mesleğini etkili bir biçimde gerçekleştiremeyeceği, okuldaki diğer öğretmenler ile olan sosyal ilişkilerini kısıtlayabileceği vb. tartışmalar yapılabilir.

En düşük kaygı ise “Ömür boyu bulunduğum konumda sıkışıp kalacağım konusunda endişeli hissediyorum.” Maddesinde olmuştur. Bu durum öğretmenlik mesleğinde hiyerarşinin olmaması ve yükselme imkanlarının sunulmamasından öğretmenlerin memnun olmadıkları ve yükselmek istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Son zamanlarda yapılan öğretmenlik kariyer basamakları sınavlarıyla bunun aşılına çalışıldığı söylenebilir.

Öğretmenlerin genel olarak statü kaygıları “Düşük” düzeydedir. Uzmanlık ve başöğretmenlik kariyer basamakları sınavı öncesinde toplanmasına rağmen öğretmenlerin statü kaygı düzeyleri düşüktür. Bu durum öğretmenlerin mesleki açıdan yüksek derecede endişe yaşamadıkları ve endişelerinin genel manada düşük olduğunu ortaya koymuştur. Hoşgörür (2017) çalışmasında öğretmenlerin saygınlıklarını ortadan kaldırma kaygılarının orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularıyla aynı düzeyde tespit

edilen bu durum hala sürmektedir. Öğretmenlerin sosyal konumlarının ve saygınlıklarının korunması ve yükseltilmesi için gerekli çalışmalar yapılması gerektiği ortadadır. Ünsal (2018) çalışmasında da öğretmenlik mesleğinin statüsünün az olmasının sebeplerini ve statüyü yükseltmeye yönelik faaliyetler yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Araştırma bulgularının literatürdeki bulgularla benzer olması sorunların sürdüğünü göstermektedir. Bu durum ise başta eğitim camiasına, okula, öğrenci ve velilerle hatta eğitim sistemine olumsuz yansımalar yapması beklenebilir. Bundan dolayı gerekli tedbirlerin alınması ve sistemin işlerlik kazanması önemlidir ve gerekliliktir.

Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim düzeyi, kıdem ve kariyer durumuna göre farklılık göstermediği ancak yaş, çalıştığı kademe, branş, medeni durum ve uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumlarına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Öğretmenlerin kişisel tercih ve görüşlerinin kişisel değişkenlere göre kaygılarının benzer ya da farklı olmasında rol oynadığı söylenebilir. Bu durumların kişisel değişkenlerden bazılarının etkisine açık olduğu ve farklılık göstermesine sebebiyet verdiği ileri sürülebilir.

Öğretmenlerin statü kaygılarının yaşlarına göre farkın 41-45 yaşlarındaki öğretmenlerle 46 ve üstü yaşlardaki öğretmenler arasında ve 41-45 yaşlardaki öğretmenler lehine yükseklik gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin çalıştıkları okul kademelerine göre okulöncesi ve ilkokullarda görev yapan öğretmenlerle) liselerde görev yapan öğretmenler arasında liselerde görevli öğretmenler lehine yüksekliktir. Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının branşlarına göre okulöncesi ve sınıf öğretmenleriyle meslek dersleri öğretmenleri arasında ve meslek dersleri öğretmenleri lehine; okulöncesi ve sınıf öğretmenleriyle Lise branş öğretmenleri arasında ve lise branş öğretmenleri lehine ve ortaokul branş öğretmenleriyle Lise branş öğretmenleri arasında ve lise branş öğretmenleri lehine yüksektir. Buna göre okulöncesi ve sınıf öğretmenleri ile ortaokul branş öğretmenlerinin statü kaygı düzeylerinin meslek dersleri ve lise branş öğretmenlerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Medeni durumlarına göre öğretmenlerin statü kaygıları bekar öğretmenlerin evli öğretmenlerden daha yüksek kaygı yaşadıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin statü kaygılarına yönelik algılarının uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumuna göre müracaat etmeyenlerin kaygı düzeyleri müracaat edenlerden daha yüksek çıkmıştır. Bunun nedeni müracaat etmeyen ya da şartları tutmadığından müracaat edemeyenlerin kaygı seviyelerinin yüksek olması olabilir. Bu durumda sınava müracaat edenlerin, bekarların ve meslek ve lise branş öğretmenlerinin daha yüksek kaygı yaşadıkları donucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte kariyer basamakları

sınavının ciddi manada tepki topladığı, sendikalar tarafından protestolar, basın açıklamaları ve grevlerle bunu aşmaya çalıştıkları ancak bunun başarısız olduğu saptanmıştır. Bunun eğitim sistemine, politika yapıcıları ve uygulayıcılarına, veli, öğrenci, öğretmen ve diğer paydaşlarla konuşularak ya da bilgi paylaşımı yapılarak gelişmelerin izlenmesi ve takdir görmesi son derece önemlidir.

5.2. Öneriler

- Öğretmenlerin daha düşük sosyal statüde kalma endişelerini ortadan kaldırmaya yönelik yasal düzenlemeler ve sosyal çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenlerin saygınlık ve itibarlarını iade edecek biçimde çalışmalar yapılabilir.
- Meslek dersleri ve lise branş öğretmenlerinin statü kaygılarının azaltılmasına yönelik etkinlikler yapılabilir.
- Uzman veya başöğretmenlik müracaat şartlarının daha da esnetilmesi ve başvuruların alınmasıyla yaşanmakta olan endişe düzeyi düşürülebilir.

KAYNAKÇA

- Altinkurt, Y., ve Ekinci, C. E. (2016). Examining the relationships between occupational professionalism and organizational cynicism of teachers. *Educational Process: International Journal*, 5(3), 236-253.
- Altinkurt, Y., ve Yılmaz, K. (2014). Öğretmenlerin mesleki profesyonelliği ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 4(2), 57-71.
- Aydın, I., Demir, T. G., ve Erdemli, O. (2015). Teacher's views regarding the social status of the teaching profession. *The Anthropologist*, 22(2), 146-156.
- Barber, M., and Mourshed, M. (2007). *How the world's best-performing schools systems come out on top*. McKinsey & Company.
- Bayhan, G. (2011). *Öğretmenlerin profesyonelliğinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bozbayındır, F. (2019). Öğretmenlik mesleğinin statüsünü etkileyen unsurları öğretmen görüşleri temelinde incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 2059-2087.
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (16) , 103-119. Erişim adresi:<https://dergipark.org.tr/en/pub/erusosbilder/issue/23749/>
- Cerit, Y. (2012). Okulun bürokratik yapısı ile sınıf öğretmenlerinin profesyonel davranışları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 497-521.
- Ceylan, T. (2011). Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), 89-104. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2827/38286>
- Doğan, İ. (2016). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Göker, S. D., ve Gündüz, Y. (2017). Dünya ölçeğinde öğretmenlerin saygınlık statüsü ve özlük hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(213), 177-196.
- Gökırmak, A. (2006). *Öğretmen Statüleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

- Gönülaçar, Ş. (2016). *Türkiye’de Öğretmen İmajı ve İtibarı Üzerine Bir İnceleme* Erişim adresi: [https:// www.academia.edu.documents/41461508/](https://www.academia.edu.documents/41461508/)
- Gülmez, M. (1991). *Öğretmenlerin Statüsü Tavsiyesi İLO/UNESCO Ortak Belgesi*. Ankara: Eğitim İş Kolu Kamu Görevlileri Sendikası
- Hoşgörür, T. (2017). Öğretmenlerin mesleki profesyonellikleri ile saygınlıklarını yitirme kaygıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 23(3), 387-424.
- Hoyle, E. (2001), Teaching prestige, status and esteem. *Educational Management Administration & Leadership*, 29(2), 139-152. Doi:10.1177/0263211X010292001
- Karaman, M., Acer, A., Kılınç, O., Buluş, U., ve Erdoğan, Ö. (2013). *Sakarya ilinde görev yapan öğretmenlerin gözüyle öğretmenlik mesleğinin statüsü ve saygınlığı*. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı II (ss. 104-111). Esentepe Sakarya: Sakarya Üniversitesi Basımevi
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koşar, S. (2015). Öğretmen profesyonelizminin yordayıcıları olarak okul müdürüne güven ve öz yeterlik. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 255-270. Doi: 10.15390/EB.2015.4562
- OECD. (2016). *Supporting teacher professionalism: Insights from TALIS 2013*. TALIS, OECD Publishing, Paris. Web: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264248601-en> adresinden 10 Temmuz 2022’de alınmıştır
- Ögen, Öngen, T. (1994). *Prometheus'un Sönmeyen Ateşi: Günümüzde İşçi Sınıfı*, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Özkan, R. (2005). Birey ve Toplum Gelişiminde Öğretmenliğin Önemi. *Milli Eğitim Dergisi* 33(166).
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, Öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (21. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Sürücü, L., Maşlakcı, A. ve Ertan, S. Ş. (2022). Statü Kaygısı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 25 (1), 226-235.
- Şişman, M. (2001). *Öğretmenliğe Giriş*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- TEDMEM. (2016). *Öğretmenlerin profesyonelleşmesinin desteklenmesi*. Web: <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/ogretmenlerin-profesyonellesmesinin-desteklenmesi> adresinden 10 Temmuz 2022’de alınmıştır.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Feryal Matbaası
- Turner, S. B. (2001). *Statü* (K. İnal, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Ünsal, S. (2018). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin statüsüne ilişkin bir pareto analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 111-130.
- Weber, M. (2019). *Sosyoloji Yazıları* (T. Parla, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları(2017).
- Yirci, R. (2017). Öğretmen profesyonelliğinin önündeki engeller ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 503-522.
- Yurdakul, S., Gür, B. S., Çelik, Z. ve Kurt, T. (2016). *Öğretmenlik mesleği ve mesleğin statüsü*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

EKLER

Ek 1: Denizli il Milli Eğitim Müdürlüğü Veri Toplama İzin Onayı

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-16605029-44-60198767
Konu : Anket Uygulama İzni

07/10/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğünün 28.09.2022 tarihli ve 263026 sayılı yazısı.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi (İ.Ö.) Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nurgül KOVAN, Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN sorumluluğunda "Öğretmenlerin Statü Kaygı Düzeyleri" konulu proje çalışmasına yönelik hazırlanmış olduğu anket/ölçek formlarını İlgi yazı gereği Müdürlüğümüze bağlı Denizli ili Merkezefendi ilçesindeki resmi İlkokul, Ortaokul ve Liselerde görev yapan öğretmenlere uygulamak istemektedir.

Yukarıda adı geçen müracaat ile ilgili (Lisans/Lisansüstü/Doktora) öğrencileri ve Öğretim Görevlilerinin ilgi yazıları ekinde belirtmiş oldukları okullarda, (Ortaöğretim/İlköğretim/Okulöncesi) konuları ile ilgili anket çalışmalarının 2020/2 Nolu "Araştırma Uygulama İzinleri" Genelgesinde belirtilen esaslar gereğince; Okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde 2022/2023 eğitim-öğretim yılı içinde denetimi ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının uygulanması, ilgili genelgenin 28. Maddesi ve "Araştırma İzni Başvuru Taahhütnamesi"nin 16. Maddesi gereği **sonuç raporunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde kurumunuz aracılığı ile gönderilmesi** Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Olurlarınıza arz ederim.

Süleyman EKİCİ
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
07/10/2022
Hamit GENÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı V.

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Kurumunuzca Müdürlüğümüzden talep edilen araştırma isteklerine ait Makam Onayı ve Müdürlüğümüzce Onay verilen anket formları ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Hamit GENÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı V.

Ek: Anket Formları

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Mehmet Akif Ersoy Mah. 29 Ekim Blv. No:174/1
Merkezefendi/DENİZLİ
Telefon No : (0 258) 234 20 95
Faks: (0 258) 234 20 99
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için : Sefa GELMİŞ - Muhammed KARKIN
Unvan : Şef Memur
Şube : Strateji Geliştirme Hizmetleri (Ar-Ge)
E-Posta : arge20@meb.gov.tr
İnternet Adresi : <https://denizli.meb.gov.tr>

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 648c-b05e-3920-ab58-daec kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2: Veri Toplama Araçları (Ölçekler)

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.09.2022-E.262220

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, "Öğretmenlerin Statü Kaygı Düzeyleri" adıyla, Nurgül KOVAN tarafından 19.09.2022 – 30.10.2022 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: 2022-2023 Eğitim yılında Denizli Merkezefendi ilçesinde görev yapan öğretmenlerin statü kaygılarına algılarının ne düzeyde olduğu, bu kaygılarının kişisel özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Nedeni : Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer 10. Merkezefendi / DENİZLİ

Araştırma Uygulaması 3226 Anket

27.09.2022

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığının ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Nurgül KOVAN

İletişim Bilgileri : [Redacted]

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

...../...../.....

İsim-Soy isim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EKLER**Ek 1. Ölçek****Değerli Öğretmen Arkadaşlarım;**

Bilimsel bir çalışmada kullanmak amacıyla siz değerli öğretmenlerimizin desteklerine ihtiyaç duymaktayım. Veriler bilimsel çalışmada kullanılacak olup başka kurum ve kişilerle paylaşılmayacaktır. Aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi göstermek için size göre uygun seçeneği lütfen işaretleyiniz.

Araştırmaya yapmış olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarım.

Nurgül KOVAN
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM: Demografik Özellikler

- A) Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )
 B) Yaş: .....
 C) Kıdem: .....
 D) Çalıştığı kademe: Okulöncesi ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )
 E) Öğrenim Düzeyi: Lisans ( ) Lisansüstü ( )
 F) Branş:.....
 G) Medeni durum: Evli ( ) Bekar ( )
 H) Kariyer Durumu: Öğretmen ( ) Uzman Öğretmen ( )
 İ) Uzman veya başöğretmenlik için müracaat durumu: Var ( ) Yok ( )

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.09.2022-E.262220

19

II. BÖLÜM: Statü Kaygısı Ölçeği

	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
10.201.1.58 3236 27.09.2022					
1. Ömür boyu bulunduğum konumda sıkışıp kalacağım konusunda endişeli hissediyorum.					
2. Kariyer hedeflerime ulaşamayacağım konusunda çok endişeliyim.					
3. Daha düşük sosyal konumda olma konusunda bazen endişeleniyorum.					
4. Hayattaki mevcut konumumun çok düşük olmasından endişeleniyorum.					
5. Sosyal statümün değişmeyeceğinden endişe ediyorum.					

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 3: Ölçek Kullanım İzni

Statü Kaygı Ölçeğini Kullanım İzni

Lütfi Sürücü
Alıcı: "Nurgül K."

4 Ağustos 2022 10:17

Sayın Hocam
Öncelikle Statü Kaygısı ölçeğine göstermiş olduğunuz ilgi için teşekkür ederim. Ölçek uyarlama çalışması yayınlandığı tarihten itibaren kamuya açıktır. Kullanabilirsiniz. Süreç içerisinde Statü Kaygısı ölçeğine yönelik bir sorunuz olursa lütfen iletişime geçmekten çekinmeyiniz. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.
Saygıyla
Dr. Lütfi Sürücü

Gönderen: Nurgül K. ·

Gönderildi: 4 Ağustos 2022 Perşembe 09:29

Kime: Lütfi Sürücü

Konu: Statü Kaygı Ölçeğini Kullanım İzni

Merhaba Sayın hocam ben Nurgül KOVAN. Pamukkale üniversitesinde Tezsiz Yüksek Lisans yapmaktayım. Öğretmenlerin statü kaygı düzeyleri üzerine yapacağım proje çalışmamda sizin hazırlamış olduğunuz ekte yer alan Statü Kaygı ölçeğinize ihtiyaç duymaktayım. İzniniz olursa ölçeğinizi çalışmamda kullanabilir miyim?